

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2022—2025

Valtiovarainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2022—2025 (VNS 3/2021 vp): Asia on saapunut työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan mahdollisen lausunnon antamista varten valtiovarainvaliokunnalle. Määräaika: 4.6.2021.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- budjettineuvos Taina Eckstein, valtiovarainministeriö
- finanssineuvos Jukka Mattila, valtiovarainministeriö
- erityisasiantuntija Ville Heinonen, työ- ja elinkeinoministeriö
- hallitusneuvos Jan Hjelt, työ- ja elinkeinoministeriö
- johtaja Mika Niemelä, työ- ja elinkeinoministeriö
- neuvotteleva virkamies Johanna Hautakorpi, oikeusministeriö
- neuvotteleva virkamies Ville Heinonen, opetus- ja kulttuuriministeriö
- erityisasiantuntija Ville Hänninen, sosiaali- ja terveysministeriö
- yhdenvertaisuusvaltuutettu Kristina Stenman, Yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto
- tasa-arvovaltuutettu Jukka Maarianvaara, Tasa-arvovaltuutetun toimisto
- johtava asiantuntija Timo Aulanko, Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
- johtaja Eerik Tarnaala, Etelä-Suomen aluehallintovirasto, työsuojelun vastuualue
- strategiajohtaja Jouko Nieminen, KEHA-keskus
- johtaja Tiina Korhonen, Uudenmaan TE-toimisto
- pääjohtaja Antti Koivula, Työterveyslaitos
- kehittämisspäällikkö Erja Lindberg, Suomen Kuntaliitto
- erityisasiantuntija Olli Riikonen, Suomen Kuntaliitto
- professori Markus Jäntti
- tutkijatohtori Sami Outinen

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
- Pohjois-Pohjanmaan TE-toimisto
- Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry

Valiokunnan lausunto TyVL 8/2021 vp

- STTK ry
- Akava ry
- Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- Suomen Yrittäjät ry
- Työttömien Keskusjärjestö ry

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

Julkisen talouden suunnitelmassa bruttokansantuotteen arvioidaan kasvavan 2,6 % vuonna 2021, 2,5 % vuonna 2022 ja 1,5 % vuonna 2023. Talouskasvu jää suunnitelman mukaan koronaviruspandemian seurauksena hitaaksi vuoden 2021 alussa, mutta alkaa vähitellen nopeutua kesän aikana. Ennuste perustuu oletukselle, että koronaviruspandemiaan liittyvien tautitapausten ilmaantuvuus painuu matalalle tasolle kesään 2021 mennessä rajoitusten, rokotusohjelman edistymisen sekä taudin kulkuun liittyvän kausivaihtelun seurauksena.

Julkisen talouden suunnitelmassa todetaan Suomen talouden ja finanssipoliittisten tarpeiden kokonaiskuvan poikkeavan merkittävästi siitä, mikä tilanne oli lokakuussa 2019 vaalikauden kehystä asetettaessa, minkä johdosta hallitus on osana puoliväliriihen ratkaisuja päättänyt korottaa kehystä 900 miljoonalla eurolla vuodelle 2022 ja 500 miljoonalla vuodelle 2023. Koronaan liittyvät välittömät kustannukset katetaan kehysten ulkopuolisina menoina vuosina 2021—2023. Lisäksi hallitusohjelman mukaiseen kehysääntöön sisältyvä poikkeusolojen mekanismi on käytössä vuosina 2021 ja 2022 mahdollistaen 500 miljoonaa euroa vuodessa kertaluonteisiin menoihin.

Työllisyyden edistämisen linjaukset

Hallitusohjelmassa keskeiseksi talouspoliittiseksi tavoitteeksi asetettiin normaalin talouskehityksen oloissa työllisyysasteen nostaminen 75 %:iin ja työllisten määrän vahvistuminen vähintään 60 000 henkilöllä vuoden 2023 loppuun. Koronakriisin myötä tavoitetta on tarkistettu siten, että 75 %:n työllisyysastetta tavoitellaan vuosikymmenen puoliväliin mennessä ja työllisten määrää pyritään kasvattamaan työllisyystoimenpitein 80 000 henkilöllä vuosikymmenen loppuun mennessä.

Työllisyystavoitteen saavuttamiseksi hallitus on puoliväliriihessä päättänyt toimenpiteistä, joilla tavoitellaan 40 000—44 500 lisätyöllistä. Merkittävimpiä toimenpiteitä ovat mm. työ- ja elinkeinopalvelujen siirto kuntiin sekä siirron yhteydessä luotava rahoitusmalli, jonka on tarkoitus kannustaa kuntia kehittämään toimintaansa työllisyyttä edistäväksi, työkykyohjelman laajennus ja palkkatukiudistus sekä jatkuvan oppimisen uudistus. Lisäksi hallituksen on tarkoitus hallituskauden loppuun mennessä tehdä päätökset työllisyystoimista, jotka vahvistavat julkista taloutta 110 miljoonalla eurolla. Ennen kevään 2021 puoliväliriihtä hallitus on aiemmin tehnyt päätöksiä arviolta 31 000—33 000 työllisen yhteisvaikutuksen verran vuoteen 2029 mennessä: merkittävimpiä yksittäisiä toimia ovat oppivelvollisuuden laajennus, työttömyysturvan lisäpäivistä luopuminen sekä pohjoismainen työvoimamalli, varhaiskasvatusmaksujen alennus, työllisyyden kuntakokeilut, palkkatuen uudistus ja osatyökykyisten työllisyyttä vahvistavat toimet.

Valiokunnan lausunto TyVL 8/2021 vp

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta kannattaa hallituksen toimenpiteitä työllisyyden nostamiseksi ja korostaa, että uudistuksia toteutettaessa on varottava siiloutumista. Julkisen talouden suunnitelmaakin kehystävä tavoite ekologisesti ja sosiaalisesti kestävästä kasvusta voi toteutua vain, jos eri ulottuvuudet huomioidaan kaikilla sektoreilla. Tällä hetkellä ekologinen ulottuvuus ei näy työllisyystoimissa käytännössä lainkaan.

Valiokunta pitää tärkeänä siirtymistä kohti aktiivisempaa työvoimapolitiikkaa muiden Pohjoismaiden tapaan huomauttaen kuitenkin samalla, että Suomi panostaa työmarkkinoiden toimintaa tukevaan aktiiviseen työvoimapolitiikkaan edelleen muita Pohjoismaita vähemmän.

TE-palveluiden siirto kuntiin

Kuntien roolia ja vastuuta TE-palveluissa kasvatetaan. Ensimmäisenä toimenä olivat työllisyyden kuntakokeilut 1.3.2021—30.6.2023, jolloin osa TE-toimistojen asiakkaista siirtyi kokeilukuntien vastuulle ja osa toimistojen henkilöstöstä siirtyi kokeilukuntien työnjohdon alle. Hallitus on linjannut puoliväliriihessään, että TE-palvelut siirtyvät kunnille vuoden 2024 aikana. Julkisen talouden suunnitelmassa todetaan, että siirron taloudelliset vaikutukset tarkentuvat valmistelun edetessä ja ne sisällytetään julkisen talouden suunnitelmaan vasta myöhemmin.

Muutoksen toteuttaminen edellyttää lainsäädännön uudistuksen lisäksi myös runsaasti alueellista ja paikallista valmistelua. Valiokunta painottaa, että TE-palvelujen pysyvän palvelurakenteen suunnitteluun, aikataulutukseen, projektointiin ja resursointiin niin valtakunnallisesti kuin alueellisesti on kiinnitettävä erityistä huomiota. TE-palveluiden siirrossa kuntiin on lisäksi keskeistä toteuttaa uudistettu ja aidosti työllisyyspalveluiden järjestäjiä kannustava rahoitusmalli.

Työllisyydenhoidon kokonaisuudessa on nyt ja seuraavien vuosien aikana käynnissä useita uudistuskohhteita. Haasteena uusien työllisyystoimien ja laajojen hallintoreformien samanaikaisessa valmistelussa ja toimeenpanossa on palvelutoiminnan tason ylläpitäminen murrosvaiheessa. Valiokunta pitää tärkeänä, että koronakriisin jälkeen todennäköisesti koittavan talouden elpymisen ja työvoiman kysynnän kasvun aikana huolehditaan siitä, että työllisyyspalvelut ovat mahdollisimman toimintakykyiset ja työnvälitystä parhaimmalla tavalla edistävät.

Pohjoismaisen työvoimapalvelun malli

TE-palvelujen toimintakykyä on koronakriisin aikana tuettu lisäämällä määräaikaisesti TE-toimistojen toimintamenoja vuoden 2021 loppuun saakka. Vuodesta 2023 eteenpäin TE-palvelujen toimintamenoja on julkisen talouden suunnitelman mukaan tarkoitettu vahvistaa 70 miljoonalla eurolla osana pohjoismaisen työvoimapalvelujen mallin toimeenpanoa. Työ- ja elinkeinoministeriö valmistelee parhaillaan hallituksen esitystä liittyen pohjoismaiseen työvoimapalvelujen malliin. Mallin tavoitteena on mm. lisätä merkittävästi työnhakijoiden kohtaamisia erityisesti työttömyyden alkuvaiheessa sekä myöhemmin, mikäli työttömyys pitkittyy, intensiivisten palvelujaksojen aikana.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta pitää pohjoismaiseen työvoimapalvelumalliin siirtymistä työllisyystavoitteen kannalta keskeisenä uudistuksena. Valiokunta kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että vaikka 70 miljoonan euron pysyväisluonteinen lisäys TE-palvelujen toimintamenoihin

Valiokunnan lausunto TyVL 8/2021 vp

on merkittävä, niin lisäys ei välttämättä tule olemaan riittävä mahdollistamaan mallin mukaisen palvelutason toteuttamista täysimääräisesti. Ratkaisevaa mallin toimeenpanon kannalta tulee olemaan mm. se, tullaanko lainsäädännössä edellyttämään fyysisesti kasvokkain tapahtuvia kohtauksia vai ovatko myös etäyhteyksin toteutettavat keskustelut mahdollisia. Valiokunta painottaa pohjoismaisen työvoimapalvelujen mallin käyttöönoton ylipäätään edellyttävän huomattavia panostuksia digitaalisten ratkaisujen, tietojärjestelmien ja digitaalisten palvelualustojen kehittämiseen.

Jatkuva oppiminen

Jatkuvan oppimisen uudistuksen tarkoituksena on uudistaa työikäiselle väestölle suunnattuja osaamispalveluja, kehittää työelämän muutosten ennakointia sekä kohdentaa koulutusta ja ohjausta erityisesti rakennemuutosaloille sekä aliedustetuille ryhmille. Jatkuvan oppimisen uudistuksen yhteydessä tavoitteena on erityisesti varmistaa ja vakiinnuttaa riittävä kohdennettavissa oleva koulutustarjonta, hakeva toiminta ja tuki työikäiselle väestölle. Lisäksi tehdään selvitys työttömien opiskelumahdollisuuksien kehittämistä ja arvioidaan siihen liittyvät lainsäädännön muutostarpeet.

Eduskunnan käsiteltävänä on parhaillaan hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksesta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 76/2021 vp). Keskukseen pysyviin toimintamenoihin on vuoden 2021 kolmannessa lisätalousarviossa tarkoitus siirtää opetus- ja kulttuuriministeriön pääluokan sisältä 1,1 miljoonaa euroa. Vuoden 2021 talousarviossa jatkuvaan oppimiseen lisättiin 40 miljoonaa euroa, joka kohdennetaan erityisesti työikäisen väestön osaamisen kehittämiseen, heikkojen perustaitojen omaavien osaamisen vahvistamiseen sekä ikääntyneiden työllistymisen helpottamiseen. Tämä määräraha esitetään siirrettäväksi palvelukeskukselle.

Suomen kestävä kasvun ohjelmaan sisältyvän alustavan elpymis- ja palautumissuunnitelman mukaan jatkuvan oppimisen uudistukseen kohdennetaan yhteensä 70 miljoonaa euroa. Määräaikaisella rahoituksella luodaan mm. uudistuksen edellyttämiä rakenteita ja toimintamalleja palvelukeskukseen, kehitetään ennakointia ja jatkuvan oppimisen digitaalisia palveluita sekä lisätään koronakriisin palautumisen kannalta välttämättömiä koulutuksia ja muita osaamisen kehittämisen palveluja.

Valiokunta toteaa, että jatkuvan oppimisen uudistuksen toimenpiteiden toteuttaminen on avainasemassa osaamistason nostossa ja työllisyyden parantamisessa. Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskus mahdollistaa omalta osaltaan koulutusten ja työllisyyttä edistävien palveluiden kehittämisen ja kohdentamisen entistä tarkemmin.

Välittäjä Oy

Hallitus on päättänyt perustaa erityistehtäväyhtiö Välittäjä Oy:n parantamaan kaikkein vaikeimassa työmarkkina-asemassa olevien osatyökykyisten työllistymistä. Sille maksettavaan valtionavustukseen varataan 10 miljoonaa euroa vuodessa. Valiokunta kannattaa Välittäjä Oy:n perustamista ja riittävää resursointia ja huomauttaa samalla, että osatyökykyisten työllistymisen hel-

Valiokunnan lausunto TyVL 8/2021 vp

pottamisella on sellaista itseisarvoa, ettei toimenpidettä voida arvioida pelkästään sen mukaan, missä määrin se vahvistaa julkista taloutta.

Osatyökyvyttömyyseläkkeen lineaarinen malli

Valtioneuvostossa on jo pidempään ollut valmisteilla osatyökyvyttömyyseläkkeen lineaarisen mallin toteuttaminen. Vuonna 2023 käyttöön otettavaksi ehdotetussa mallissa osatyökyvyttömyyseläke ja ansiotulot sovitettaisiin yhteen siten, että eläke pienenee vähitellen työansioiden ylitettyä suojaosan. Valiokunta pitää uudistusta tärkeänä.

Työsuojeluviranomaisen resurssit

Ulkomaisen työvoiman valvontaa sekä viranomaisyhteistyötä on syytä tehostaa. Työsuojeluviranomaisen valvontaresursseista oli vuonna 2020 suunnattu noin 20 henkilötyövuotta ulkomaisen työvoiman valvontatehtäviin. Ulkomaisen työvoiman valvontatehtävät on organisoitu erillistehtäväksi. Osa tarkastajista on päätoimisia ulkomaalaistarkastajia, osan työtehtäviin kuuluu myös muita valvontatehtäviä kuten esim. tilaajavastuulain valvonta tai työolovalvonta.

Vuoden 2021 talousarviossa työsuojeluviranomaisen resurssia vahvistettiin 975 000 eurolla 15 uuden viran perustamiseksi. Resurssien vahvistamisella tavoiteltiin kenttävalvonnan ja viranomaisyhteistyön lisäämistä, lähetettyjen työntekijöiden ennakoilmoitusten ja valvontavihjeiden parempaa hyödyntämistä sekä neuvonnan ja ohjauksen tehostamista. Työsuojelun vastuualueet rekrytoivat valtaosin lisämäärärahan edellyttämiin virkoihin tarvittavat henkilöt kevään 2021 aikana. Valiokunta pitää tärkeänä, että tämä lisämääräraha turvataan myös tulevaisuudessa.

Valiokunta kiinnittää lisäksi huomiota siihen, että ulkomaisen työvoiman valvontatarvetta tulee vielä lisäämään hiljattain hyväksytty laki luonnontuotteita keräävien ulkomaalaisten oikeudellisesta asemasta. Lain valvontaan kohdennettavat henkilötyövuodet on tarkoitus kattaa ulkomaisen työvoiman valvontaan osoitetusta lisämäärärahasta. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta korostaa, että työsuojeluviranomaisella on oltava riittävät resurssit valvoa ja ennaltaehkäistä työperäistä hyväksikäyttöä työmarkkinoiden edellyttämässä laajuudessa.

Sukupuolittainen budjetointi

Valtiontalouden keskipitkän aikavälin talouspoliittisilla linjauksilla, joilla ohjataan merkittäväällä tavalla yhteiskunnan toimintaa, on väistämättä vaikutuksia sukupuolten tasa-arvoon. Julkisen talouden suunnitelmasta ei käy ilmi, millä tavalla tulojen ja menojen kohdentamisen sukupuolivaikutuksia on linjauksia tehtäessä arvioitu. Kokonaiskuvan saaminen tarkasteltavana olevan julkisen talouden suunnitelman vaikutuksista sukupuolten tasa-arvoon on tästä syystä hankalaa.

Sukupuolivaikutusten arviointi on tärkeä keino edistää sukupuolten tasa-arvoa päätöksenteossa. Valiokunta on valtion talousarviosta vuodelle 2021 antamassaan lausunnossa (TyVL 8/2020 vp) tuonut esille, että sukupuolten tasa-arvon tarkastelu on kehittynyt aiempaan verrattuna. Samalla valiokunta on kuitenkin todennut, että hallinnonalakohtaisten sukupuolivaikutusten arviointien yhteismittallisuus, konkreettisuus ja mahdollisten tavoitteiden yhteys määrärahoihin vaativat edelleen kehittämistä. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta korostaa, että sukupuolivaikutusten arvioinnin olisi tarpeen olla mukana myös silloin, kun talouspoliittista linjaa suunnitellaan ja siitä päätetään budjettikautta pidemmälle ajalle.

Valiokunnan lausunto TyVL 8/2021 vp

Työllisyyden mittaaminen

Suomen työllisyystavoite ilmaistaan työllisten määrän muutoksen sijaan tai lisäksi usein työllisyysasteessa, jota mitataan 15—64-vuotiaan väestön keskuudessa. Yhteiskunnan pitkäaikaisten koulutustavoitteiden ja varsinkin oppivelvollisuuden pidennyksen valossa alaikärajaa voidaan pitää matalana. Esimerkiksi toisen asteen koulutuksessa oleva voi sinänsä olla työllinen, mutta lukiota tai ammattikoulua käyvien työllisyyden määrätietoisesta nostamisen mielekkyyden voi kyseenalaistaa, koska heidän päätoiminen tehtävänsä on opiskella.

Vastaavasti myös yläikärajaa voi tarkastella kriittisesti. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan Ruotsista saatujen kokemusten valossa ikääntyneiden työssäkäynti on kasvanut reaktion kannustimiin. Jos tavoitellaan korkeampaa työllisyyttä ikääntyneiden joukossa, voidaan perustellusti pohtia, onko heitä tarkoituksenmukaista rajoittaa työllisyystavoitteen laskennan ulkopuolelle.

Valiokunta toteaa, että työllisyysasteessa asetetun tavoitteen yksi ongelma on myös se, että työvoimatutkimuksessa työlliseksi lasketaan varsin pieni työpanos. Työllisyystavoitteessa voisi tämän johdosta olla tarkoituksenmukaista asettaa työllisyysasteen rinnalle jokin esim. tehtyihin työtunteihin perustuva työllisyystavoite.

Valiokunta kiinnittää lisäksi huomiota hallituksen työllisyystoimien laskennan puutteellisuuteen. Vaikka kaikkia päätösten negatiivisia työllisyysvaikutuksia ei ole laskettu mukaan, on myös useita positiivisia työllisyysvaikutuksia jäänyt laskennan ulkopuolelle. Oleellinen puute on päätösperäisen elvytyksen sivuuttaminen työllisyyslaskennassa sekä hallitusohjelmaan sisältyvien pysyvien menolisäysten aiheuttaman positiivisen työllisyysvaikutuksen sivuuttaminen. Muita selkeitä puutteita työllisyystoimien laskennassa ovat tki-panostusten, kone- ja laiteinvestointien kaksinkertaisten poistojen, EU:n elpymispaketin ja ulosottovelallisten aseman parantamisen sivuuttaminen.

Lopuksi valiokunta kiinnittää vielä huomiota siihen, että Tilastokeskus on uudistanut työllisyyden laskentatapaa eurooppalaisten standardien mukaisesti. Tilastokeskuksen uudella laskentatavalla tehty työvoimatutkimus julkaistiin vasta julkisen talouden suunnitelman laatimisen jälkeen. Uudistus johti noin prosenttiyksikön pudotukseen työllisyysasteessa.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta esittää,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Valiokunnan lausunto TyVL 8/2021 vp

Helsingissä 3.6.2021

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Anna Kontula vas

jäsen Bella Forsgrén vihr

jäsen Tuomas Kettunen kesk

jäsen Terhi Koulumies kok

jäsen Rami Lehto ps

jäsen Niina Malm sd

jäsen Jukka Mäkynen ps

jäsen Anders Norrback r

jäsen Arto Satonen kok

jäsen Ruut Sjöblom kok

jäsen Sofia Virta vihr

varajäsen Mikko Lundén ps

varajäsen Arto Pirttilahti kesk

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

istuntoasiainneuvos Miika Suves

Valiokunnan lausunto TyVL 8/2021 vp Eriävä mielipide 1

Eriävä mielipide 1

Perustelut

Perussuomalaisten valiokuntaryhmä pitää tärkeänä, että julkisen talouden suunnitelma antaa totuudenmukaisen kuvan lähivuosien todennäköisestä talouskehityksestä ja sisältää uskottavat keinot, joilla asetettuihin tavoitteisiin päästään. Käsitellyssä oleva julkisen talouden suunnitelma kuitenkin perustuu asiantuntijalausunnoistakin ilmenevällä tavalla ylioptimistisiin odotuksiin muun muassa työllisyyskehityksen suhteen eikä sisällä konkreettisia keinoja valtiontalouden ja kuntatalouden tervehdyttämiseksi ja niitä jo vuosikymmeniä vaivanneen alijäämän saamiseksi kuriin.

Perussuomalaisten valiokuntaryhmä yhtyy muun muassa Elinkeinoelämän keskusliiton ja Suomen Yrittäjien asiantuntijalausunnoissa esitettyyn huoleen siitä, että hallitus on tosiasiallisesti luopunut hallitusohjelmassa asetetuista, työllisyyttä ja julkistaloutta vahvistavista tavoitteistaan, ja nykyisellään hallituksen tavoite 80 000 uudesta laskennallisesta työpaikasta perustuu pitkälti toiveajatteluun. Työllisyystavoitteen toteutuminen edellyttää konkreettisia toimenpiteitä, joita julkisen talouden suunnitelma ei sisällä.

Perussuomalaisten valiokuntaryhmä pitää huolestuttavana hallituksen toimintamallia, jossa kuluvan hallituskauden aikana kehyksistä ei pidetä kiinni, vaan törsätään kuin viimeistä päivää, ja säästökuuri alkaa vasta vuonna 2023, jolloin eräitä kehysmenoja alennetaan pysyvästi 370 miljoonalla eurolla. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että kaikki sopeutustoimet jäävät seuraavalle eduskuntakaudelle ja seuraavan hallituksen vastuulle.

Perussuomalaisten valiokuntaryhmä jakaa muun muassa Akavan asiantuntijalausunnosta ilmenevän huolen siitä, että valtiontalouden alijäämä on jatkunut jo 12 vuoden ajan ja kuntatalous on viimeisen 24 vuoden aikana ollut 22 kertaa alijäämäinen, ja julkisen talouden suunnitelmasta ilmenee, että sekä valtio että kunnat ovat alijäämäisiä joka vuosi kuluvalle viisivuotiskaudella. Valtiontalouden alijäämä venyy siten ainakin 17 vuoden mittaiseksi, jos suunnitelmassa pysytään. Valiokuntaryhmä katsoo, että julkisen talouden suunnitelman tulisi sisältää keinot valtiontalouden tervehdyttämiseksi ja jatkuvan alijäämän saamiseksi kuriin.

Elvytystoimissa ja sopeutustoimissa on tärkeää oikea-aikaisuus sekä oikea kohdentaminen. Valtiovarainministeriön ennusteen mukaan tuotanto pysyttelee selvästi potentiaalisen tuotannon alapuolella lähivuodet, ja muun muassa STTK:n lausunnossa on esitetty huoli siitä, että ennenaikaiset sopeutustoimet hidastavat elpymistä. Lisäksi STTK on nostanut lausunnossaan esiin työllisyystoimien vaikutusarvioinnin laskennan puutteellisuuden. Perussuomalaisten valiokuntaryhmä katsoo, että hallituksen tärkeimmän tavoitteen koronakriisin jälkeen tulisi olla kotimaisen työllisyyden vahvistaminen ja talouskasvun elvyttäminen. Hallitus on kuitenkin keskittynyt lähinnä toisten EU-maiden elvyttämiseen nettona noin neljällä miljardilla eurolla. Koska näissä maissa yritykset kilpailevat samoilla markkinoilla kotimaisten yritysten kanssa, kyseessä on Suomen kannalta lähinnä negatiivinen elvytys.

Valiokunnan lausunto TyVL 8/2021 vp
Eriävä mielipide 1

STTK nostaa lausunnossaan esiin myös hallituksen toimenpiteiden tasa-arvovaikutukset ja niistä tehtävät vaikutusarvioinnit. STTK:n mukaan korona on heikentynyt tasa-arvoa ja olisikin tärkeää, että jatkossa panostettaisiin entistä enemmän tasa-arvon edistämiseen, jotta korona-ajan aiheuttamat tasa-arvoheikennykset eivät jäisi pysyviksi. Perussuomalaisten valiokuntaryhmä jakaa esitetyn huolen ja peräänkuuluttaa hallitukselta huoleellisempia vaikutusarviointeja sekä tasa-arvovaikutusten, yritysvaikutusten kuten myös alueellisten vaikutusten osalta.

Tutkijatohtori Sami Outisen lausunnossa huomautetaan, että hallituksen huoli työvoiman riittämättömästä tarjonnasta on ylimitoitettu. Työttömyysaste-ennustetta vastaava laaja työvoimareservi (työttömät, alityölliset ja piilotyöttömät) olisi vuonna 2025 useita satoja tuhansia henkilöitä eli suurempi kuin kestävyysvajelaskelmissa ennustettu työvoiman alenema seuraavan 30 vuoden aikana. Työvoiman vajaakäytön vuoksi julkisen talouden suunnitelmaan olisi perusteltua lisätä laskelmat pitkäaikaistyöttömien työllistämistakuun vaikutuksesta julkiseen talouteen ottaen huomioon toimenpiteen kysyntää elvyttävät piirteet ja pitkäaikaistyöttömien kohonneen syrjäytymisriskin kustannukset. Perussuomalaisten valiokuntaryhmä jakaa tämän näkemyksen ja huomauttaa, että hallituksen keskeisenä tavoitteena tulisi olla löytää keinot suomalaisten ja Suomessa jo olevien työllistämiseen sen sijaan, että hallitus pyrkii ideologisista syistä helpottamaan halpatyövoimareservin maahanmuuttoa. Julkisen talouden ongelmia ei korjaa maassa olevan työikäisen väestön määrän maksimointi, vaan oikea tavoite olisi pyrkiä maksimoimaan työllisyysaste työikäisen väestön keskuudessa. Tätä tavoitetta halpatyövoiman maahantuonti ei edistä, vaan se pikemminkin heikentää jo maassa olevan työikäisen väestön työllisyyttä.

Perussuomalaisten valiokuntaryhmä pitää valitettavana, että hallitus on käytännön toiminnallaan osoittanut olevansa kiinnostuneempi halpatyövoimareservin kasvattamisesta ja toisten EU-jäsenmaiden elvyttämisestä kuin kotimaan talouden ja työllisyyden sekä työelämän haasteiden hoitamisesta kuntoon. Perussuomalaisten valiokuntaryhmä katsoo, ettei julkisen talouden suunnitelma sisällä uskottavia toimia työllisyyden parantamiseksi ja julkisen talouden alijäämän leikkaamiseksi, vaan julkistaloutta vahvistavien toimien loistaessa poissaolollaan velkaantumisen jatkuu myös koronakriisin jälkeen. Valtiovarainministeriön ennusteen mukaan julkisen talouden alijäämä tulee pysymään mittavana ja velkasuhde jatkaa kasvuaan koko kuluvan vuosikymmenen. Hallitus ei siis tule pääsemään tavoitteeseensa julkisen velkasuhteen taittamisesta.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 3.6.2021

Rami Lehto ps
Jukka Mäkynen ps
Mikko Lundén ps

Valiokunnan lausunto TyVL 8/2021 vp
Eriävä mielipide 2

Eriävä mielipide 2

Perustelut

Yleistä

Hallitukselta odotettiin puoliväliriihestä päätöksiä rakenteellisista uudistuksista, työllisyystoimista sekä talouskasvua vahvistavista uudistuksista. Hallitus jätti kuitenkin nämä tekemättä. Hallituksen tekemättä jättäminen on vahingollista Suomen taloudelle ja työllisyyden edistämiseksi.

Julkisen talouden suunnitelmassa vuosille 2022—2025 työ- ja elinkeinoministeriön pääluokan määrärahojen kokonaistaso on 3,2 mrd. euroa v. 2022. Pääluokan määrärahat laskevat kehyskaudella 3,1 mrd. euroon v. 2025.

Koronapandemia on vaikuttanut merkittävästi talouskasvuun ja työllisyystilanteeseen. Useiden elinkeinojen osalta on ollut käytössä voimakkaita rajoitustoimenpiteitä, mikä on lisännyt lomautuksia ja irtisanomisia. Uusi kasvu edellyttää hallitukselta päämäärätietoista politiikkaa ja reformeja, joilla työllisyysaste nostetaan pohjoismaiselle tasolle.

Tässä hallitus puoliväliriihessään epäonnistui. Hallitus ei ole luonut uskottavaa kuvaa, jolla talouskasvua vauhditetaan ja uusia työpaikkoja luodaan. Päinvastoin hallitus on siirtänyt jälleen päätöksentekoaan syksyn puoliväliriiheen. Aiemmat lupaukset on petetty.

Työllisyyden edistämisen linjaukset

Yleisesti ottaen voidaan todeta, että hallituksen linjaukset työllisyyden edistämisestä jäävät kauaksi hallituksen itse itselleen asettamista tavoitteista. Hallituksella ei ole uskottavaa näkymää siitä, millä tavalla Suomeen luodaan uusia työpaikkoja.

Mikäli suuntaa ei saada käännettyä, on edessämme velkaantumisen ja näivettymisen tie. Emme voi hyväksyä, että kerta toisensa jälkeen pääministeri Marinin hallitus ei kykene tekemään todellisia työmarkkinauudistuksia.

Kokoomus esitti jo vaihtoehtobudjetissaan vuodelle 2021 merkittäviä työllisyysuudistuksia, joilla Suomen työllisyysastetta nostetaan. Kokoomus haluaa varmistaa, että Suomi on hyvinvointivaltio tulevaisuudessakin.

Kokoomuksen valiokuntaryhmä painottaa, että lisäämällä paikallista sopimista voitaisiin luoda uusia työpaikkoja. Paikallisen sopimisen edistämisen yhteydessä minimiehtojen toteutumisen valvontaa tehostettaisiin. Henkilöstön asemaa ja vaikutusmahdollisuuksia työpaikoilla parannettaisiin lainsäädäntöuudistuksin. Neuvotteluasetelman on oltava tasapainoinen.

Työn on oltava aina sosiaaliturvalla oloa kannattavampaa. Kokoomus porrastaisi ansiosidonnaisia työttömyysturvaa siten, että turva on työttömyyden alussa nykyistä parempi, minkä jälkeen tukusumma laskee joko tasaisesti tai portaittain työttömyyden pitkittyessä. Jopa 60 prosenttia työt-

Valiokunnan lausunto TyVL 8/2021 vp Eriävä mielipide 2

tömyysjaksoista päättyy ensimmäisten kolmen kuukauden aikana. Tuen parantaminen ensimmäisten tukikuukausien aikana parantaa muutosturvaa ja tukee työvoimavirtoja ja siten edelleen tuottavuutta. Tuen porrastamisella on kyselyiden mukaan suomalaisten enemmistön tuki.

Sosiaaliturvaa on uudistettava siten, että kannustinloukkuja puretaan. Kannustinloukkuja on nykyjärjestelmässämme niin toimeentulotuessa kuin yleisessä asumistuessa.

Kokoomuksen valiokuntaryhmä pitää kannatettavana hallituksen tavoitetta työperäisen maa-hanmuuton lisäämiseksi. Hallituksen keinot ovat kuitenkin vielä vaatimattomat. Kokoomus on esittänyt, että luodaan reilun työnantajan sertifikaatti yrityksille, joissa työnantajan palvelukseen ulkomailta tuleville työntekijöille luvataan nopea kahden viikon lupamenettely. Sertifikaatin saava yritys sitoutuu omavalvontaan sekä raportointiin. Työlupahallintoa on automatisoitava ja digitalisoitava.

TE-palveluiden siirto kuntiin

Kokoomuksen valiokuntaryhmä pitää kannatettavana, että jatkossa kunnat vastaavat yhä enenevässä määrin työllisyshoidon palveluista. Samaan aikaan, kun hallitus valmistelee TE-palveluiden siirtoa kunnille, on hallitus siirtämässä vaikeimmin työllistyvien palvelut perustettaville hyvinvointialueille.

On periaatteellisesti ongelmallista, että eduskunta on juuri hyväksynyt hallituksen esityksen työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta (EV 216/2020 vp), jonka osalta laki on tullut voimaan 1.3.2021. Hallituksen esityksen (HE 87/2020 vp) mukaan eräitä valtion työ- ja elinkeinotoimistojen tehtäviä siirrettäisiin kokeilun ajaksi kuntien tehtäväksi laissa tarkemmin määriteltyjen ja osittain vaikeasti työllistyvien asiakasryhmien osalta. Esityksen tavoitteena on saada tietoa siitä, parantaako kuntapohjainen palvelujen järjestäminen työllisyyden edistämisen vaikuttavuutta ja työllisyysastetta.

Kuntakokeilussa on edellä esitetyn perusteiden tavoitteena tehostaa nimenomaan vaikeimmin työllistyvien asiakasryhmien työllisyyspalveluita. Nämä ovat usein henkilöitä, jotka vaativat myös muita palveluita kuten sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita vahvistaakseen omaa työkykyisyyttään.

Lopuksi

Kokoomuksen valiokuntaryhmä painottaa, että pelkät tavoitteet eivät riitä vaan tarvitaan päätöksiä, joilla työllisyysastetta nostetaan. Työllisyysasteen nostaminen on edellytys talouskasvulle. Meidän on myös varmistettava, että Suomi on tulevaisuudessa houkutteleva maa investoida. Tarvitsemme lisää pääomia ja innovaatioita uuden kasvun luomiseksi.

Hallituksen työllisyyspolitiikkaa voidaan luonnehtia kunnianhimottomaksi. Tämä ei ole Suomen eikä suomalaisten etu. On myös ristiriitaista, että hallitus ei päätöksillään tule saavuttamaan itselleen asettamia tavoitteita.

**Valiokunnan lausunto TyVL 8/2021 vp
Eriävä mielipide 2**

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 3.6.2021

Arto Satonen kok
Terhi Koulumies kok
Ruut Sjöblom kok